

Erken Evliliğin Bireylerin İyi Oluşlarına Etkisi: Olgu İncelemesi

The Effect Of Early Marriage On Women's Well-Being:A Case Study

Hilal KARAYAZI ¹

Mahi ASLAN ²

Nil POLAT ³

¹ Psychologist, MSc, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar University, Institute of Health Sciences, Forensic Science, İstanbul, Türkiye

² Psychologist, MSc, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar University, Institute of Health Sciences, Forensic Science, İstanbul, Türkiye

³ Psychologist & Family Studies Practitioner, MA, Hebrew University of Jerusalem, Jerusalem, Israel

Özet

Erken yaşta evlilik dünyanın birçok ülkesinde karşımıza çıkan çocukların ve ergenlerin yaşamlarını, güvenliklerini, sağlıklarını ve geleceklerini tehdit eden küresel bir sorundur. Ataerkil ve geleneksel bir toplum yapısına sahip olan Türkiye’de uzun yıllardır devam eden bu gelenek, çocukluk çağından başlayarak kız çocuklarının ailelerinin zoruyla evlendirilmesine ve yeterli olgunluğa erişmeden anne olmalarına sebep olmaktadır. Erken yaşta evliliklerin devam etmesinde etkili olan başlıca sebeplerden biri toplumsal sorun olarak görülmeyp aksine, ailelerin yaşadığı ekonomik problemlere çözüm ve toplumsal bir gelenek olarak görülmesidir. Ebeveynlerin tutumu, yaşanan ekonomik sıkıntılar, eğitim kurumlarına erişim ve erken evliliği önlemeye yönelik programların kısıtlılığı gibi etmenler sorunun çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu yazının amacı olgu analiz çalışması ile erken yaşta evliliğin sebeplerini ve kadınlar üzerinde olan etkilerini ortaya koymaktır. Makalemizde ele aldığımız örnek olgu çalışması ile erken yaşta evliliğin uzun ve kısa vadeli yıkıcı etkilerini gözlemlemek mümkündür. Ayrıca bu etkiler ömür boyu da sürebilmektedir. Erken yaşta evliliğin evlenmeye zorlanan çocukları, özellikle de kız çocuklarının temel hak ve özgürlüklerinden olan eğitim hakkını kısıtlayan fizyolojik ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyerek şiddet ve istismar açısından yüksek risk altına sokmaktadır. Erken yaşta evliliğin sonlandırılması için toplumun tüm kesimleri ve yetkili kuruluşlar işbirliği içinde çalışması, başta ebeveynler olmak üzere toplumsal farkındalık artırılmalı ve ataerkil yapıyla mücadeleye devam edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Erken Yaşta Evlilik, Kız çocukları,Çocuk gelinler,Toplumsal Cinsiyet

Abstract

Early Marriage is a global problem that threatens the lives, safety, health and future of children and adolescents in many countries of the world and cause them to be mothers before they reach sufficient maturity. One of the main reasons for the continuation of early marriages is that they are not seen as a social problem, but rather as a solution to the economic problems experienced by families and as a social tradition. Factors such as parents' attitudes, economic difficulties, access to educational institutions and the limitations of programs to prevent early marriage make it difficult to solve the problem. The purpose of this article is to reveal the causes and effects of early marriage with a case

analytical study. It is possible to observe the long term and short-term life-long devastating effects of early marriage with the sample case study we have discussed in our article. Children who are forced to marry at an early age negatively affect their physiological and psychological development, which limit the right to education, one of the fundamental rights and freedom of girls, and puts them at high risk in terms of violence and abuse. The authorized institutions and the public should work collaboratively, social awareness of parents should be increased and the fight against the patriarchal structure should be continued to prevent early marriage.

Key Words: Early Marriage, Girls, Child Bride, Gender

Atıf için (how to cite): Karayazı, H. Aslan, M. Polat, N. (2023). Erken Evliliğin Bireylerin İyi Oluşlarına Etkisi: Olgu İncelemesi *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi* 2023;3(2), 297-311

1. Giriş / Introduction

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine göre 18 yaşından küçük her birey çocuktur (Assembly U.N.,1989). Çocuk evliliği, 18 yaşından küçük bir çocuğun, bir yetişkinle ya da yine bir çocukla yapılan evlilik olarak tanımlanmaktadır (IMDAT&ASUMA,2021). Çocuk evlilikleri, insan hakları alanındaki pek çok uluslararası düzenlemeye ve ulusal düzenlemelere aykırı olduğu gibi özellikle kız çocuklarının geleceğini tehdit etmektedir. (UNICEF,2022).

Çocuk evlilikleri, diğer bir adıyla erken yaşta evlilik, 18 yaş altında, çocukta fizyolojik, fiziksel psikolojik gelişimi açıdan olumsuz etkilere neden olmaktadır. Erken yaşta evlilikler, kız çocuklarının eğitim hakkını kesintiye uğratmakta, cinsel, fiziksel ve ruhsal şiddete maruz kalmalarına ve çocuklukları elinden alınarak erken yaşta yüklenmemesi gereken sorumluluklar verilmesine sebep olmaktadır (Polat,2019; Reva&Polat,2019; IMDAT&ASUMA,2021).

Erken yaşta evlilik kız çocuklarının gelişimini engelleyerek kısa ve uzun süreli giderilmesi güç olan zararlar oluşturmaktadır (UNICEF,2020; Reva&Polat,2019; Polat,2019; UNICEF, 2021). Kız çocuklarının fizyolojik ve psikolojik olarak hamileliğe hazır olmamasına rağmen baskı altına alınması ve hamileliğe zorlanması erken yaşta evliliğinin getirdiği problemlerin başında gelmektedir. Bazı hamilelikler ölümle dahi sonuçlanabilmektedir (IMDAT&ASUMA,2021). Çocuk yaşta evlendirilen kız çocukları, 20'li yaşlarda evlenen kadınlara göre, hamilelikte ve çocuk doğurmada çok fazla sağlık sorunu yaşamaktadırlar. 15-19 yaş arasındaki kız çocukların da hamile kalmaya veya doğuma bağlı ölümler çok sık ortaya çıkmakta olup, her yıl 70.000 kız çocuğu hamile kalmakta veya doğuma bağlı olarak hayatlarını kaybetmektedir; ayrıca doğan bebekler ya düşük nedeniyle ya da doğumun ilk aylarında ölmektedir (UNICEF, 2018a). Kız çocuklarının daha birey olarak gelişimlerini tamamlamamışken anne olmak için gerekli özellikleri ve olgunluğu gösterme beklentisi gerçeki olmadığı gibi hem erken yaşta evliliğin kurbanı olan annelere hemde yeni doğan çocukları üstünde uzun süreli yıkıcı ve giderilmesi güç olan etkiler bırakabilmektedir (Polat,2019; UNICEF,2021; IMDAT&ASUMA,2021).

Erken yaşta evliliğin yıkıcı etkileri, mağdur olan kız çocuklarının yanında bu eski geleneğin parçası olan aileleri hatta tüm toplumu etkilemektedir (UNFPA,2020). Geçmişten süregelen bir gelenek olan erken yaşta evlilik, toplumların iyilik halini ve refah düzeyini direk olarak etkilemektedir (UNICEF,2020). Dünyanın her bölgesinde erken yaşta evlilik ile karşılaşmak mümkündür. Çocuk yaşta evlendirilen çocukların sayısı özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çok daha yaygın bir durumdadır (UNICEF,2021; IMDAT& ASUMA 2021). UNICEF (2018) raporuna göre dünya çapında 700 milyondan fazla kız çocuğu 18 yaşından önce evlendirilmiştir. 10 yıl önce her 4 kızdan 1'inin 18 yaşından önce evlendiği tahmin edilirken, bugün her 5 kızdan 1'inin genç yaşta evlendirildiği belirtilmiştir (UNICEF 2018a). Dünyada en çok çocuk evlilik oranı %76,3 oranıyla Nijer'dir, bu çocukların %28'i de 15 yaşından önce evlendirilmiştir. Nijer'den sonra çocuk evliliklerinin görülme oranının çok olduğu ülkeler sırasıyla Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Mali, Mozambik, Burkina Faso, Güney Sudan, Bangladeştir. Bu ülkelerde çocuk yaşta evlenenlerin oranı %50'nin üzerindedir. Türkiye ise bu verilere göre 87. sırada olup %14,7 oranı ile çocuk yaşta evlilikler görülmektedir, bu evliliklerin %2'si ise 15 yaş ve öncesinde gerçekleşmiştir (UNICEF, 2021). TÜİK 2020 istatistiklerine göre (TÜİK, 2021a) 16-17 yaş arası kız çocuklarında resmi evlilik oranı, tüm resmi evliliklerin %2,7'sidir. Toplam resmi evlilik sayısının %0,1'i 16-17 yaş erkek çocuklarının evlendirilmesini içermektedir. İstatistiklere göre, kız çocukları yaşıtı olan erkek çocuklarına oranla 27 kat daha fazla evlendirilmektedir. Türkiye'de çocuk yaşta evlilik oranlarının en yüksek olduğu ilk 10 ilin 9'u Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer almaktadır. Oransal olarak bakıldığı zaman, evlendirilen kız çocuklarının en yüksek olduğu il Ağrı olurken, onu Muş, Ardahan, Kars, Bitlis, Kilis, Niğde, Van, Gaziantep ve Siirt izlemektedir (TUIK, 2020). TUIK 2020 yılı istatistiklerine göre, 16-17 yaşındaki kız çocuklarının %88'i kendilerinden 4 ilâ 33 yaş büyük erkeklerle evlendirilmiştir. (Adalet Bakanlığı İstatistikleri, 2019)

Ülkemizde Türk Medeni Kanunu'nun 124. maddesine göre; bireyler 18 yaşından sonra ebeveyn izni olmadan evlenebilirken, 17 yaşında da ebeveyn izniyle evlenebilmektedirler ve hatta mahkeme izniyle 16 yaşında dahi evlenebilmektedirler. Türkiye'de uzun yıllardır Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan kız çocukları 12-13 yaşlarında kendilerinden yaşça büyük yetişkinlerle zorla evlendirilmektedirler. Kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesiyle çocuklar eğitim haklarından mahrum kalarak evlere hapsedilmesiyle bitmeyen bir evcilik oyununun içerisine dahil olmuş olurlar. Ailesel veya toplumsal baskı altında erken yaşta evlenen kız çocukları, biyolojik olgunluğa erişmeden anne olmanın yüküyle hem zihinsel hem de fiziksel olarak yorulmaktadır. Erken yaşta anne olan çocuklar, bebekle birlikte büyürler. Bu bebekler eğitimsiz, olgunlaşmamış annelerine yük olarak yaşamlarına devam etmektedirler. Yani bu travma sadece çocuklarda değil bebeklerde de devam etmekte ve nesilden nesile yansımaktadır (Polat, 2019; Polat-Reva, 2019).

1.1 Erken Yaşta Evlendirilme Nedenleri

Yapılan araştırmalara göre çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin birçok nedeni bulunmaktadır; ekonomik kısıtlılıklar, eğitim fırsatlarına erişimde kısıtlılık ya da engeller, yerleşim yeri, şiddet, sosyal normlar ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleridir. (UNICEF,2005; Reva&Polat,2019), Parsons ve arkadaşlarına (2015) göre yoksul ülkelerde çocuk yaşta evlendirme oranlarının yüksek olduğu

görülmektedir. Yoksul aileler ev içerisindeki karşılayamadıkları giderleri azaltma ve ev için gelir kaynağı oluşturma amacıyla erken yaşta kız çocuklarını evlendirdikleri ve başlık parası istedikleri tespit edilmiştir (Yüksel Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012) Aile içerisinde ekonomik düzey arttıkça erken yaşta evliliklerinde azaldığı görülmektedir (Ergin, 2018). Gelişmekte olan ülkelerde, eğitim almayan kız çocuklarının evlenme olasılığının üç kat, sadece ilkokul eğitimi olan kızların ise ortaokul veya lisedeki kız çocuklarına göre iki kat daha fazla evlendikleri bilinmektedir. (UNFPA, 2012).

Eğitim düzeyi düşük olan ve çocukluklarını kentsel alanların dışında geçiren kız çocuklarının erken yaşta evlenme olasılığı daha yüksektir (Yüksel Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012). Bu ailelerde kız ve erkek çocuklar için farklı erken evlilik planları yapılmaktadır. Erkeklerin evlilikleri asgari eğitim ve askerlik yapmalarına bağlıyken, kızların okula gitmesi gerekmediği düşünülmektedir ve ailenin sınırlı geliri erkek çocuklarının eğitimine harcanmaktadır. Bu nedenle kız çocukları ergenlik çağına girdikten kısa bir süre sonra nişanlanmakta ve evlendirilmektedir. (TBMM, 2009). Öte yandan okulların kapanması erken yaşta evlilik oranını yıllık %25 gibi belirgin bir oranda etkilemektedir (UNICEF,2021). Covid-19 ile birlikte bazı kızların (%2) okulu bıraktığı ve bu sebeple de çocukluk dönemleri boyunca erken yaşta evlilik riski ile karşı karşıya oldukları belirtilmiştir (UNICEF,2021; UNFPA,2020). 18 yaşından önce evlendirilen kız çocuğu sayısı kentsel alanda 15,5 milyon iken kırsal alanlarda ise 51,9 milyona ulaştığı görülmektedir (UNFPA, 2012). Orçan ve Kar'ın (2008) erken evliliği toplumsal gerekçe olarak açıklayan bir çalışmasında, erken evliliğin nedenleri gelenek, görenek ve toplumsal kabul ile açıklanmaktadır. Elmacı ve Ertem (2010) tarafından yapılan bir araştırma, akrabalığa dayalı aşiret yapılarında akraba ilişkilerinin desteklenmesi, çok çocuğa ihtiyaç duyulması ve berdel, beşik kurtmesi gibi geleneksel uygulamaların bölgedeki kız çocukları arasında erken evliliğe katkıda bulunduğunu ortaya konulmuştur. Geleneksel aileler, kızı aileye bir süreliğine emanet edilen bir varlık, kızın asıl evini ise kocanın evi olarak görürler. (TBMM, 2010). Ülkemizde yapılan bir çalışmada erken yaşta evlilik kız çocuklarını cinsel taciz ve şiddetten korumak (Aktepe ve Atay, 2017), kadının namusunu korumak, bir kadının mali yükünü erkeğe yüklemek, evliliğin kadına ve ailesine getirdiği prestiji kazandırması geleneksel uygulamalarda önemli olduğu görülmektedir (Burcu ve diğerleri, 2015).

2.OLGU

Yapılan araştırma, nitel araştırma kapsamında olup erken yaşta evliliğin kısa ve uzun vadeli bireysel ve toplumsal etkilerini incelemek amaçlı yapılan bir olgu analiz çalışması örneğidir. İncelenen A.C. olgusu yazarlardan birisinin yürütmüş olduğu psikoterapi sürecinden alınan bir olgudur. A.C. 33 yaşında İstanbul'da ikamet eden 2 çocuk annesi ve evli bir kadındır. Çocuklarından birisi 16 diğeri 5 yaşındadır. A.C.'nin kendisi bir okulda temizlik personeli olarak eşi ise bir fabrikada işçi olarak çalışmaktadır. A.C. eşiyle 16 yaşında ailesinin zoruyla Aile Mahkemesi'nden izin alınarak yaşı büyütülerek kendisinden 8 yaş büyük birisiyle evlendirilmiştir. A.C. evlenmeden önce ailesiyle birlikte Samsun'da yaşamaktadır. İstanbul'dan tanıdıklarıyla evlendirilmesi sonrası İstanbul'da eşi ve eşinin ailesiyle birlikte yaşamaya başlamıştır. A.C.'nin açıklamasına göre, A.C.'yi ailesi, halasının oğlunun

A.C.'yi sevdiğini ve kaçıracağını söylemesi sonrası evlendirme kararı alırlar. A.C.'nin babasının kızını evlendirme sebebi adı çıkmasın dedikodu olmasın dıyerdir.

A.C. evlendirilmesiyle beraber eğitim hayatı yarıda kalır ve yaşamına hiç bilmediğı bir şehirde tanımadığı insanlarla devam etmek zorunda kalır. Ailesine tepkili olan A.C. 2 sene boyunca ne yüz yüze ne de telefon üzerinden ailesinden birisiyle iletişim kurar. A.C. evlendiğı ilk 10 sene eşinin kıskanç biri olması nedeniyle ne çevreden kişilerle iletişim kurabilmiş ne de sosyal bir çevreye sahip olabilmiş. Eşinin perdeleri dahi açmasına izin vermediğini belirtmektedir. A.C. eğitim hayatına açık öğretimden devam etmek istediğini belirttiğı zaman hem eşinin hem de eşinin ailesinin çok büyük tepkiler verdiklerini ve izin vermediklerini belirtir. Ancak A.C. eğitim hayatına devam etmek ve okumak istediğı için eşinden gizli eşi işteyken okula kaydolmaya gider, daha sonraları eşinin ailesinden birinin görmesi ile tüm aile öğrenir. A.C.'nin göstermiş olduğı kararlılık sonrası ne eşi ne de ailesi tepki verebilir ve A.C. şu an lise mezunu üniversite sınavına hazırlanan bir öğrencidir.

A.C.'nin evlenmesiyle yaşamış olduğı tek sorun eğitim hayatında değildir. Evliliklerinin ilk senesinde hamile kalamaması ve bir çocuk sahibi olamamaları da eşi ve ailesi tarafından sorun olarak görülmeye başlar. Halbuki A.C.'nin yaşının küçük olması ve biyolojik olarak olgunlaşmamış olmasından kaynaklı çocuk sahibi olamamaktadırlar. A.C.'nin eşinin ailesinin baskıları ve ısrarları üzerine A.C. eşiyile birlikte tüp bebek tedavisi görmeye başlarlar ve bir çocuk sahibi olurlar. Ancak A.C. hamilelik sürecinde düşük riskine bağılı olarak sürekli hastane kontrollerine gitmek zorunda kalır. Bu süreçte hem fiziksel hem de psikolojik olarak olumsuz etkilendiğini ifade etmektedir. A.C. çocuk konusunda bilgisiz olması ve eşinin ailesinin çok karışmasıyla çocuğıyla tam olarak ilgilenemediğini belirtir. A.C. çocuğı ile ilgili söz hakkını kaybeder ve eşinin ailesinin istediğı şekilde onların yönlendirmesiyle yetişip büyüdüğünü söylemektedir. Ayrıca A.C. kendi yaşamında görmediğı ve bilmediğı şeyleri çocuğıyla beraber olup birlikte büyüdüklerini ifade eden A.C. çocuğıyla arkadaş gibi olduğunu söylemektedir. Zihinsel ve fiziksel gelişiminin üzerine yüklenen sorumlulukları kaldıramayacak düzeyde olmasının kendisini zihinsel olarak yorgun hissettirdiğinden bahsetmektedir. İlk çocuğundan yıllar sonra tüp bebek olmadan ikinci çocuğına sahip olur ikinci çocuğunda kimsenin baskısı ve etkisi altında kalmadan kendisinin yetiştirdiğini belirtmektedir.

A.C. evliliğinde bir diğey sorunu eşinin göstermiş olduğı ekonomik ve psikolojik şiddet olduğunu ifade etmektedir. Eve her bir misafir ya da akraba geldiğı zamanda eşinin kendisini aşığılaması ve beğenmemesi gibi küçük düşürücü davranışlarının olduğunu kendisine sürekli sesini yükselttiğini ve tartışıklarını belirtmektedir. A.C. ev için alışverişte ya da kendisi için ihtiyaçlarını karşılarken sadece eşinin verdiğı kadarıyla karşılayabildiğini ve çalışmak için uzun yıllar mücadele verdiğini söylemektedir. Şu an 1 yıldır bir okulda temizlik personeli olarak çalışan A.C. eşini boşanmayla tehdit ederek çalışmaya başladığını ifade eder. Ancak şu an eşinin A.C.'nin maaşına el koymasıyla ekonomik şiddeti devam etmektedir. A.C. günümüzden 4 sene öncesinde hala ailesine kızgın olduğunu belirtir. Bunun sebebi kendinden sonraki iki kız kardeşini okutup şu an bir meslek sahibi olmalarıdır. Ailesinin neden kendisini okutmadıkları ve arkasında durmadıkları konusunda affedemediğı gibi düşüncelerin sürekli kendisini rahatsız ettiğini ifade etmektedir.

A.C. yaşamış olduğu bu hak ihlalleri ve şiddet davranışları sonrasında kendisinde aşırı titizlik, sık sık temizlik yapma, çamaşır ve bulaşık yıkama gibi kaygıları; kalp çarpıntısı, nefes darlığı, insanlarla iletişim kurmak istememesi, genel olarak üzgün olması, günlük aktivitelerden zevk almaması ve beslenme düzeninde değişiklikler gibi depresyon ve kaygı belirtilerinin olduğunu söylemektedir. Ancak 2 sene öncesinde eşinden gizli Belediyelerin halka sağlamış olduğu ücretsiz grup terapileri ve nefes terapilerine katılarak rahatladığını şu an bu belirtilerin azaldığını ifade etmektedir.

3.TARTIŞMA

Çocuk yaşta evlilik dünyanın her yerinde çocukların ve ergenlerin yaşamlarını, esenliklerini, güvenliğini ve geleceklerini tehdit eden küresel bir sorundur. Çocuk yaşta evlilikler toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yoksulluk, sosyal normlar, güvenlik yoksunluğu ve eğitime yönelik engeller tarafından körüklenir. (Plan International, 2019) Erken yaşta evlilik hem kızları hem de erkekleri içermektedir. Genellikle kız çocuklar kendilerinden büyük yaşta erkeklerle evlendirilirken, erkek çocuklar genellikle aynı yaştaki kızlarla evlendirilmektedirler. (Polat, adli psikoloji) Sosyal dışlama ve ayrımcılığın birbiriyle kesişen birden çok biçimiyle karşı karşıya kalan kızlar genellikle çocuk yaşta evlilik riski en yüksek olan ve evlendikten sonra desteğe erişme olasılığı en düşük olan gruplardır. (UNICEF, 2022)

Çocuk evliliğinin etkisi yıkıcıdır ve yaşam boyu sürebilmektedir. Çocukları ve ergenleri şiddet ve istismar açısından yüksek risk altına sokarken güvenilir bir iş bulma, kayıt dışı istihdam sağlık ve eğitim hizmetlerine erişme, bağımsız yaşam sürme becerileri üzerinde zincirleme bir etkisi vardır. (UNICEF, 2022.) Bu zincirleme etki kızları ve çocuklarını nesiller arası şiddet, istismar ve yoksulluk döngüsüne itebilmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'na göre, erken yaşta evliliklerin etkisi kızlar arasında erkeklerden daha şiddetli görülmektedir. Erkekler arasında erken yaşta evliliklerin yaygınlığı da kız çocuklarına göre altıda bir oranındadır (Plan International, 2022).

Çocuk yaşta evliliğin sağlık üzerindeki sonuçları arasında en sık rastlanan durumlar istenmeyen ve yüksek riskli gebelikler, fetus ile anne arasındaki besin yarışı sonucu normal büyüme işlevinin bozulmasıyla meydana gelen gelişim geriliği, takipsiz gebelik ve prenatal bakım verilen kurumlardan yeterince yararlanamadan kaynaklanan doğum ve sonrası komplikasyonlar, anne ve bebek ölümleri, kanser, obstetrik fistül, cinsel yolla bulaşan hastalıklardır. (Kabir, 2019; Kumar, 2018; Santhya, 2011; Uzun ve Orhon, 2013; Nour, 2009) A.C. olgusunda hamilelik sürecinde ve sonrasında bebekte herhangi bir gelişim geriliği ya da bir rahatsızlık rastlanmamıştır. 18 yaşın altındaki tüm evliliklerde bu sonuçlar yüksek riskler taşımaktayken 15 yaş altında daha ciddi ve belirgin sonuçlara neden olduğu görülmektedir (Kidman, 2017). Erken yaşta evlenen kadınların daha geç yaşta evlenen akranlarına göre daha riskli cinsel ve üreme sağlığı problemlerine sahip olduğu saptanmıştır. (Kidman, 2017; Raj, 2009) 15 yaş altı yapılan evlilikler incelendiğinde ölü doğum ve düşük yapma riskinin arttığı (Paul, 2018) ve rahim ağzı kanserinden kaynaklanan ölümlerde erken yaşta yapılan evliliğin kanserden ölümlerin ikinci nedeni olduğu (Bayo, 2002; Santhya, 2010). İncelenen olguda da A.C. ilk çocuk sahibi olmasında fiziksel rahatsızlıklar görülmekte ve düşük riski bulunmaktaydı.

Dünya Sağlık Örgütü tarafında, anne sağlığında risklerin azaltılmasında doğumdan sonraki gebelik için en az 24 aylık zaman önerilmektedir. (WHO, 2007) Yapılan çalışmalara göre erken yaşta yapılan evliliklerde, tekrarlanan gebeliklerdeki süre iki yıldan daha kısa olabilmektedir. (Raj, 2010) Erken evlilik aynı zamanda kızların evlilik sonrası okula devam etme becerilerini tehlikeye atarak onları eğitimi bırakmayla ilişkili bir dizi olumsuz sosyal ve sağlık sonuçlarına maruz bırakmaktadır. Kızların düşük eğitim seviyesi ve düşük farkındalık düzeyi nedeniyle korunma yöntemlerini ve istenmeyen gebelik durumlarında nasıl müdahale edilmesi gerektiğini bilmemeleri (Magadi, 2017) genç yaşlarda yüksek doğum sayısına neden olduğu (Raj, 2013; Nour, 2006) ve özellikle 15 yaş altında istenmeyen veya planlanmamış gebelik olasılığını arttırdığı görülmektedir (Godha, 2013). Erken evliliklerde kızların azaltılan ve sınırlandırılan eylemleri ile partneri arasındaki büyük yaş farklarının olması çocuk sayısı, gebeliğin zamanlaması ve gebeliğin aralığı açısından kızların karar verme becerisinin azalmasına neden olduğu belirtilmektedir (Raj, 2010). Cinsel sağlık sorunları ve erken çocuk doğurma ruh sağlığının bozulmasıyla yüksek düzeyde ilişkilendirilmektedir (Brar, 2020; Rosenberg ve ark., 2018)

Kız çocukları hamilelik ve doğum stresine dayanacak kadar fiziksel olarak olgun olmadıklarından, hamilelik ve doğum hem anne hem de çocuk için risk oluşturmaktadır (TBMM, 2010). Erken evlilik genellikle erken annelik anlamına gelmektedir çünkü genç yaşta evlenen kız çocukları evlendikleri kişi ve ailesi tarafından evlendikten hemen sonra doğurganlıklarını kanıtlamaları için baskı altındadır (Mathur, Greene ve Malhotra, 2003). A.C. olgusunda da henüz fiziksel olarak yeteri olgunluğa erişmemesi ve ergenlik sürecinin devam etmesi dolayısıyla çocuk olmamasını eşi ve ailesi doğurganlığında problem olduğuna yorarak, A.C. tüp bebek tedavisine zorlanmıştır. Erken yaşta evlendirildikten sonra hamilelik sürecinde de fiziksel açıdan pek çok problemi beraberinde getirmektedir. A.C.'nin tüp bebek sonrası hamile kalmasıyla 9 ay boyunca hamilelik sürecinde yaşadığı fiziksel rahatsızlıklar, sürekli hastaneye gidip gelmek zorunda olması ve zorlu bir hamilelik süreci geçirmesi de bunun göstergelerinden birisidir. Bir kız çocuğunun gelişimini tamamlamadan evlenmesi sadece fiziksel sorunlara değil aynı zamanda psikolojik sorunlara da neden olmakta ve psikolojik sorunlar önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ruh sağlığı, bireyin kendi yeteneklerini gerçekleştirebileceği, hayatın günlük stresiyle başa çıkabileceği, üretken olabileceği ve içinde bulunduğu topluma katkıda bulunabileceği iyilik hali olarak tanımlanmaktadır. (WHO, 2004) Erken evlilik, depresif semptomlar ve diğer birçok ruhsal bozuklukla ilişkili en önemli sosyal ve halk sağlığı sorunlarından biri olarak tanımlanmaktadır. (Fakhari, 2022) Depresyon, erken yaşta evlilik ile bağlantılı en sık değinilen ruh sağlığı sorunu olan görülmektedir. Anksiyete, Travma Sonrası stres bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, nikotin ve alkol bağımlılığı gibi diğer yaygın ruh sağlığı durumlarına rastlanmaktadır. (Burgess ve ark, 2022). Erken yaşta evliliğin sosyal faktörlerle olan etkisinde ruh sağlığında problemlere sebep olabilmektedir. Örneğin, partner tarafından uygulanan fiziksel şiddet, artan zihinsel sağlık sorunları ile ilişkili görülmektedir. (Trevillion ve ark., 2012)

Akıl sağlığı, yakın partner şiddeti (IPV) ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet arasındaki ilişki yaygın olarak kabul edilmektedir (Trevillion ve ark., 2012; Howard, 2013). 18 yaşından önce yapılan evliliklerde kadınların, ileri yaşlarda evlenenlere kıyasla yetişkinlikte sınırda ruh hali, kaygı bozukluğu ve diğer psikiyatrik bozukluklar yaşadıklarını bildirme olasılıkları daha yüksek görülürken (Fakhari ve ark., 2020; Le Strat ve ark, 2011) 16 yaş ve altında evlenenlerde ise daha olumsuz psikolojik iyi halinin seyrettiği saptanmıştır (John, 2019).

Erken yaşta evlendirilen çocuklar aile, ev işleri, çocuk bakımı gibi sorumluluklar yüklenerek akranlarından ayrılmakta, eğitim hayatından dışlanmakta ve ruh sağlığı sorunlarına neden olmaktadır (Nour, 2009). A.C.'de ailesinin zoruyla evlenmesi sonrası eğitim hayatı yarıda kalmış olup eşi tarafından da eğitime devam etmesine izin verilmemiştir. Erken evlilikler çocukların kiminle evleneceği, ne zaman çocuk sahibi olacağı gibi konularda hayatını planlamasına izin vermemektedir, ayrıca erken yaşta hamileliğe zorlanma ve aile içi şiddet gibi konularda da çocuğu risk altına sokmaktadır (Kopelman, 2016). Warner 2004 yılında yaptığı çalışmada da, 10-18 yaş arası çocuklar için, fiziksel ve psikolojik olarak hazırlıksız olan bir çocuğun birden bire yetişkin rolü üstlenmeye zorlanmasının ve geleceği üzerindeki kontrolünü kaybetmesinin travmatik olabileceğine dikkat çekmektedir. A.C. kendisine sorulmadan ailesi tarafından mahkeme kararıyla yaşı büyütülerek evlenmeye zorlanmış ve sonrasında da kendisi hakkında söz hakkı eşine ve eşinin ailesine geçmiştir. A.C. hakkında kararları eşi ve eşinin ailesi almakta olup uygulaması ona kalmaktadır.

Ergenliğin kaybı, zorla cinsel ilişki, kişisel gelişimin ve özgürlüğün ihmal edilmesi birçok psikolojik soruna yol açar (Mikhail, 2002). A.C. haklarından mahrum kalması, söz hakkının olmaması ve maruz kaldığı çeşitli baskılar sonrası obsesif kompulsif bozukluk ve depresif belirtiler gösterdiği görülmüştür. Çocuk yaşta evlendirilen kız çocuklarının eşleri genellikle kendilerinden daha yaşça büyük olduğu görülmektedir (UNICEF, 2015). A.C.'nin evlendirildiği kişide kendisinden 8 yaş büyük büyük birisi olduğu görülmektedir. Genç yaşta evlenen kadınlar, ev içinde kendilerini savunamaz ve statülerini belirleyemezler; sonuç olarak, kadınlar erkeklerden daha az güce, statüye ve bağımsızlığa sahiptir; ayrıca erken yaşta çocuklar zorla evlendirildiğinde, eşleriyle olan ilişkilerinde çoğu zaman söz sahibi olamamaktadırlar (Jensen ve Thornton, 2003). İncelediğimiz olguda da A.C. kendisi hakkında söz hakkına sahip değil ve savunmasız konumda bırakılmıştı. A.C. eğitim hayatına devam etmek istediğinde ya da çalışmak istediğinde eşi ve ailesi tarafından engeller konulmuştur.

Erken yaşta evlendirme çocuk evliliği olarak bilinip, çocuğun bir yetişkinle evlilik bağıyla bağlanması şeklindedir. Bu evlilikler dini nikahla tasdikli olup çocuğun cinsel sömürsününün kamuflej edilmesidir (Polat,2020). Birçok ülkede evlilik, reşit olmadan önce cinsel ilişkiyi mümkün kılan veya onaylayan bir yol olarak ortaya çıkmaktadır. (Burgess ve ark., 2022) Çocuk yaşta evlenen kadınların ilk cinsel deneyimlerini zorla yaşadıkları bildirilirken (Erulkar, 2013) erken evliliğin cinsel şiddete maruz kalma olasılığını arttırdığı saptanmıştır (Santhya, 2010). Erken yaşta evlenen kadınların daha geç yaşta evlenen akranlarına göre yakın partner şiddetine maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir. (Kidman, 2017; Raj, 2009)

Doğum kontrol yöntemi kullanımı ve aile planlaması, planlanmamış gebelikleri azaltır ve anne ve yenidoğan hastalık ve ölümlerini önler ve ergen kızlar için özellikle önemli görülmektedir (Starbird ve ark. 2016). Erken yaşta evlenen ergenlik çağındaki kızlar partnerleriyle olan sağlıklı iletişimi nedeniyle düşük doğum kontrol yöntemi kullanımı ve gebelik planlamasında yok sayılmalarına karşı savunmasızdır. Kadınlar, geniş ailenin ve sosyal normlara dayanan doğurganlık baskılarının etkisi nedeniyle genellikle aile planlaması ve hamileliğin zamanlaması, aile büyüklüğü ve doğum kontrolü gibi doğurganlık kararları üzerinde kontrolden yoksundur (Santhya ve ark, 2010; Dixit ve ark., 2021)

Erken yaşta zorla evlendirilen evliliklerde bu güç dengesizliği çocukları aile içi istismara, ihmale ve terk edilme riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır (McFarlane, Nava, Gilroy ve Maddoux, 2016). A.C.'de hem kendi ailesinde hem evlendiğinde eşi ve ailesi tarafından çeşitli şiddet türlerine maruz bırakılmıştır. Kendi ailesi tarafından hem fiziksel hem psikolojik şiddete maruz bırakılan A.C., eşi tarafından ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddete, eşinin ailesi tarafından ise psikolojik şiddete maruz bırakılmıştır.

Kızların öz yeterlilik kazanmaları, yaşam becerilerinin artması ve ekonomik kalkınmaya katılabilmelerinde eğitim öncülük etmektedir. Ancak, kızların eğitiminin önündeki engeller arasında, kızların eğitime ve erken evliliğe yönelik sosyal normlar, mali engeller ve eğitimin düşük değeri yer almaktadır. (Raj ve ark., 2019)

Kız çocuklarının eğitiminin teşvik edilmesinin birçok bağlamda erken evliliği azaltmanın önemli bir yolu olduğu belirlenmiştir (Kalamar ve ark, 2016). Okula gitmeyen kızlar erken evliliğe karşı daha savunmasız olabilirken, erken evlilik erken doğum ve ilgili çocuk bakımı sorumlulukları ve/veya kızların okula devamının kısıtlanması nedeniyle evlilik sonrası okula devam için bir engel oluşturabilmektedir. (Nguyen & Wodon, 2014) Evlendikten sonra okula devam etmek için kayınvalide ve eşlerden gelen sosyal destek kadar, ebeveynlerden ve öğretmenlerden gelen sosyal destek de önemlidir. Evlilik sonrası eğitim, özellikle doğumdan sonra, yine de zor olarak değerlendirilmektedir. (Raj ve ark., 2019)

Bu kapsamda bu araştırmada da erken yaşta kendi rızası olmadan ebeveyn zoruyla evlendirilen 33 yaşında bir kadın olgusu ele alınmıştır. Olgu incelemesi sayesinde; kişinin olayla ilgili eski yaşantısı, çevresi, yaşamış olduğu sosyal ve psikolojik sorunlar derinlemesine araştırma yapılarak bilgi edinilmiştir. Olgu incelemesi sonucunda kişinin psikolojik/psikiyatrik durumu, sosyal uyumu, yaşadığı fiziksel rahatsızlıklar ve maruz kalmış olduğu şiddet hakkında ayrıntılı bilgi elde edilmiştir.

Adölesan gebeliğin hem annede hem çocuklarında kısa ve uzun vadeli önemli sağlık sonuçları olabilirken bu durum göz ardı edilerek kızların genellikle evlendikten hemen sonra doğurganlıklarını gebelik yoluyla kanıtlamaları ve sık aralıklarda gebe kalınarak pekiştirmeleri beklenir. (Raj, 2010) Fiziksel gelişiminden kaynaklanan gecikmiş gebelik adölesanda damgalanma, dışlanma ve şiddete yol açabilmektedir (Raj ve ark., 2019).

Genellikle erken hamileliğe ve sosyal izolasyona neden olarak eğitimi kesintiye uğratarak ve hazır olmadığı halde yetişkin sorumluluklarını yükleyerek bir çocuğun gelişimini riske atmaktadır (Polat, 2019; Boran ve ark., 2013).

Küçük yaşta kız çocuklarıyla evlendirilen erkekler genellikle geleneksel yapıya sahip erkek egemen ideolojiyi ataerkilliği benimseyen kişilerdir ve bu düşüncedeki kişilerin eşlerini istismar etme olasılıkları daha yüksektir (Santana, ve ark. 2006). A.C. 'nin evlendiği kişide geleneksel yapıya sahip erkek egemenliğini savunan bir kişidir. Erken yaşta evlendirilen çocukların evlenmeden önce fikri sorulmadığı gibi, evlendikten sonra da benzer durumla karşı karşıya kalmaktadırlar; aile planlaması yaparken ya da çocuk sahibi olurken fikirleri sorulmamaktadır. Erken yaşta evlenen kadın, aile ziyaretleri, sağlık kararları, ev giderleri, çocuk sahibi olma, çocuk sahibi olma ya da korunma yöntemleri gibi konularda dikkate alınmaz ve genellikle bu konularda son söz sahibi değildir (Santhya ve ark., 2010; UNICEF, 2015). A.C. olgusunda da bu gibi kararlarda söz sahibi kişi eşi ve eşinin ailesi olduğu görülmektedir.

4.SONUÇ

Erken yaşta evlilik, insan haklarının gerçekleşmesini engelleyen, kadının statüsünü düşüren, çocukları başta eğitim hakkı olmak üzere temel haklardan mahrum bırakan bir sorundur. Erken yaşta yapılan evlilikler kadınların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimi gelişimini olumsuz etkilediği görülmektedir. İncelenen olgunun sonuçlarına göre de erken yaşta yapılan evlilikler toplumsal hayatta kadının dışlanmasına, okulu erken bırakmasına, neden olmaktadır. Bu nedenle, eğitim haklarından mahrum kalırlar. A.C. erken yaşta zorla evlendirilmesi ve eşinin eğitime devam etmesine izin vermemesi nedeniyle eğitim hakkından maruz bırakılmıştır. Erken yaşta evlendirilen kadınlar, hamilelik ve doğum sırasında fiziksel olarak bir risk altında kalmaktadırlar. Erken yaşta evliliğin kadın üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi aile içi iletişimsizlik, ekonomik, eş ve eşin ailesinin baskısı, fiziksel ve zihinsel gelişimine uygun koşullarda yaşamını sürdürememesi gibi zorluklarla karşı karşıya kalmasıdır. Bu olguda da görüldüğü üzere A.C. eşi ve ailesi tarafından ekonomik şiddete, sosyal izolasyona, gelişimine uygun olmayan sorumluluklar verilmesi, fiziksel ve gelişiminin göz ardı edildiği yaşam biçimine maruz kalmaktadır. Küçük yaşta iken genellikle kendisinden yaşça büyük bir erkekle evli olması, ev işleri ile ilgili sorumlulukların üstüne yüklenmesi, çocuk doğurma konusunda baskı yapılması, eviyle, çocuğuyla, hatta kendi sağlığıyla ilgili konularda söz hakkına sahip olmaması ve düşük riski taşımasıyla hem annenin hem çocuğun hayatının riske atılması olguda da görüldüğü üzere olgunun çeşitli psikolojik problemler yaşamalarına neden olmaktadır. Erken yaşta evliliğin yükü altında depresyon, kaygı düşünceleri gibi psikolojik sorunlar yaşayabilmektedirler. Ayrıca, evlilik sonucu eşler tarafından maruz kalınan kısıtlayıcı ve kontrol edici davranışlarda özgürlerini ve söz haklarını kısıtlayabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı, erken yaşta evliliklerin, çocukların sağlığı, eğitimi ve sosyal gelişimleri üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Erken yaşta evlenen bireylerin sosyal hayata dahil olma çabaları yaşamlarının her döneminde mücadele ettikleri bir durumdur. Bu olguda da A.C.'nin kendini sosyal izolasyona sokmama, eğitime devam etme çabası ve kişisel gelişimi için eylemlerde bulunması erken yaşta evliliğin getirmiş olduğu haklarından mahrum kalmasına yönelik göstermiş olduğu mücadelenin örneğidir.

KAYNAKÇA

Aktepe, E., Atay, İ. M. (2017). Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları. Current Approaches In Psychiatry/Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 9(4).

Assembly, U. G. (1989). Convention on the Rights of the Child. United Nations, Treaty Series, 1577(3), 1-23.

Bakanlığı, A. (2019). yılı eylül ayı istatistikleri.

Bayo, S., Bosch, F. X., de Sanjosé, S., Muñoz, N., Combita, A. L., Coursaget, P., ... & Meijer, C. J. (2002). Risk factors of invasive cervical cancer in Mali. International journal of epidemiology, 31(1), 202-209.

Brar, S. K., Beattie, T. S., Abas, M., Vansia, D., Phanga, T., Maseko, B., ... & Rosenberg, N. E. (2020). The relationship between intimate partner violence and probable depression among adolescent girls and young women in Lilongwe, Malawi. Global public health, 15(6), 865-876.

Burcu, E. Yildirim, F., Sirma, Ç. S., Ve Şaniyaman, S. (2015). "Çiçeklerin Kaderi: Türkiye'de Kadınların Erken Evliliği Üzerine Nitel Bir Araştırma", Bilig(Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi), S. 73, Ss. 63-79

Burgess, R. A., Jeffery, M., Odero, S. A., Rose-Clarke, K., & Devakumar, D. (2022). Overlooked and unaddressed: A narrative review of mental health consequences of child marriages. PLOS Global Public Health, 2(1), e0000131.

Dixit, A., Bhan, N., Benmarhnia, T., Reed, E., Kiene, S. M., Silverman, J., & Raj, A. (2021). The association between early in marriage fertility pressure from in-laws' and family planning behaviors, among married adolescent girls in Bihar and Uttar Pradesh, India. Reproductive health, 18(1), 60.

Elmacı, Nuran ve Melikşah Ertem (2010). "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kızların Erken Yaş Evliliklerinin Sosyal ve Kültürel Temelleri". Prof. Dr. Orhan Türkdöğün'a Armağan: Sosyoloji Yazıları 2. Ed. N. Güngör-Ergan, E. Burcu, B. Şahin. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yay. 223-233.

Erulkar, A. (2013). Adolescence Lost: The Realities of Child Marriage. Journal of Adolescent Health. 52:513-514.

Fakhari, A., Farahbakhsh, M., Azizi, H., Davtalab Esmaeili, E., Mirzapour, M., Asl Rahimi, V., Hashemi, L., & Gaffarifam, S. (2020). Early Marriage and Negative Life Events Affect on Depression in Young Adults and Adolescents. Archives of Iranian medicine, 23(2), 90-98.

Fakhari, A., Allahverdipour, H., Esmaeili, E. D., Chattu, V. K., Salehiniya, H., & Azizi, H. (2022). Early marriage, stressful life events and risk of suicide and suicide attempt: a case-control study in Iran. BMC psychiatry, 22(1), 71.

IMDAT & ASUMA (2019), Çocuk Evlilikleri Raporu.

Jensen, R. ve Thornton, R. (2003). Early female marriage in the developing world. *Gender & Development*, 11(2), 9-19.

John, N. A., Edmeades, J., & Murithi, L. (2019). Child marriage and psychological well-being in Niger and Ethiopia. *BMC public health*, 19, 1-12.

Kalamar, A. M., Lee-Rife, S., & Hindin, M. J. (2016). Interventions to prevent child marriage among young people in low-and middle-income countries: a systematic review of the published and gray literature. *Journal of Adolescent Health*, 59(3), S16-S21.

Kaptanoğlu, Y. İ., Ergöçmen, B. (2012). Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol, Sosyoloji Derneđi, Türkiye Sosyoloji Araştırmaları Dergisi Cilt: 15 Sayı: 2, Güz

Kidman, R. (2017). Child marriage and intimate partner violence: a comparative study of 34 countries. *International journal of epidemiology*, 46(2), 662-675.

Kopelman, L. M. (2016). The forced marriage of minors: a neglected form of child abuse. *The Journal of Law, Medicine & Ethics*, 44(1), 173-181

Kumar, P., Sareen, N., Agrawal, S., Kathuria, N., Yadav, S., & Sethi, V. (2018). Screening maternal acute malnutrition using adult mid-upper arm circumference in resource-poor settings. *Indian Journal of Community Medicine*, 43(2), 132-134.

Le Strat Y, Dubertret C, Le Foll B. (2011) Child marriage in the United States and its association with mental health in women. *Pediatrics*. 128(3):524–30.

Magadi MA. (2017) Multilevel determinants of teenage childbearing in sub-Saharan Africa in the context of HIV/AIDS. *Health Place*. 46:37–48. PMID:28463709

Mathur, S., Greene, M., & Malhotra, A. (2003). Too young to wed. The lives, rights, and health of young married girls. Washington, DC: International Center for Research on Women.

McFarlane, J., Nava, A., Gilroy, H. ve Maddoux, J. (2016). Child brides, forced marriage, and partner violence in America: tip of an iceberg revealed. *Obstetrics & Gynecology*, 127(4), 706-713.

Mikhail, S. L. B. (2002). Child marriage and child prostitution: Two forms of sexual exploitation. *Gender & Development*, 10(1), 43-49.

Nguyen, M. C., & Wodon, Q. (2014). Impact of child marriage on literacy and education attainment in Africa. Washington, DC: UNICEF and UNESCO Statistics.

Nour, N. M. (2006). Health consequences of child marriage in Africa. *Emerging infectious diseases*, 12(11), 1644.

Nour, N. M. (2009). Child marriage: a silent health and human rights issue. *Reviews in obstetrics and gynecology*, 2(1), 51.

Orçan, Mustafa ve Muhsin Kar (2008). "Türkiye'de Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve Risk Algısı: Bismil Örneği". *Aile ve Toplum* 4(14): 97-111.

Parsons, J., Edmeades, J., Kes, A., Petroni, S., Sexton, M., Wodon, Q. (2015). Economic impacts of child marriage: a review of the literature. *The Review of Faith & International Affairs*, 13(3), 12-22.

Plan International, 2019, Our work: Ending child marriage. <https://plan-international.org/blog/2019/01/14/ending-child-marriage-is-possible-invest-in-whats-working/> Erişim tarihi 23 Nisan 2023.

Polat O. (2020) *Adli Psikolojiye Giriş*. Seçkin Yayınları. 3. Basım. Ankara

Polat O, Reva Z. (2019). Legal Dimension of Child Marriages in Turkey: Compared with the Eastern Europe And Middle East Countries. *International Journal of Research - Granthaalayah*, 7(4),338–354.

Polat O. (2019). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-I*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Raj, A. (2010). When the mother is a child: the impact of child marriage on the health and human rights of girls. *Archives of disease in childhood*, 95(11), 931-935.

Raj, A., Salazar, M., Jackson, E. C., Wyss, N., McClendon, K. A., Khanna, A., . & McDougal, L. (2019). Students and brides: a qualitative analysis of the relationship between girls' education and early marriage in Ethiopia and India. *BMC public health*, 19(1), 1-20.

Reva Z, Polat, O. (2019). Forced marriages as human rights violation. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(1), 69-77.

Santana, M. C., Raj, A., Decker, M. R., La Marche, A., & Silverman, J. G. (2006). Masculine gender roles associated with increased sexual risk and intimate partner violence perpetration among young adult men. *Journal of urban health*, 83, 575-585.

Santhya, K. G. (2011). Early marriage and sexual and reproductive health vulnerabilities of young women: a synthesis of recent evidence from developing countries. *Current opinion in obstetrics and gynecology*, 23(5), 334-339.

Santhya, K. G., Ram, U., Acharya, R., Jejeebhoy, S. J., Ram, F., & Singh, A. (2010). Associations between early marriage and young women's marital and reproductive health outcomes: evidence from India. *International perspectives on sexual and reproductive health*, 132-139.

Santana, M. C., Raj, A., Decker, M. R., La Marche, A., & Silverman, J. G. (2006). Masculine gender roles associated with increased sexual risk and intimate partner violence perpetration among young adult men. *Journal of urban health : bulletin of the New York Academy of Medicine*, 83(4), 575–585. <https://doi.org/10.1007/s11524-006-9061-6>

Starbird, E., Norton, M., & Marcus, R. (2016). Investing in family planning: key to achieving the sustainable development goals. *Global health: science and practice*, 4(2), 191-210.

Trevillion, K., Oram, S., Feder, G., & Howard, L. M. (2012). Experiences of domestic violence and mental disorders: a systematic review and meta-analysis. *PloS one*, 7(12), e51740.

TÜİK (2021a), TÜİK 2020 yılı İstatistiklerle Çocuk, 20 Nisan 2021.

TÜİK (2021b), TÜİK 2020 yılı Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 25 Şubat 2021, 3721

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (2009). Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor. https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf.

Türk Medeni Kanunu. 06 Nisan 2023 tarihinde <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html> adresinden erişildi.

Türmen, T. (2003). Toplumsal cinsiyet ve kadın sağlığı. *Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Sağlık kitabı* içinde Ed: A Akın, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 3-16.

United Nations Fund for Population Activities. (2012). Marrying too young: end child marriage. 7 Nisan 2023 tarihinde <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/MarryingTooYoung.pdf> adresinden erişildi.

UNFPA (2020). Kadınlara ve Kız Çocuklarına Zarar Veren ve Eşitliği Bozan Uygulamalarla Mücadele.5 Nisan 2023 tarihinde https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/unfpa_swop_2020_highlights_turkish.pdf adresinde erişildi.

UNICEF (2015). Early marriage: a harmful traditional practice. <https://data.unicef.org/resources/early-marriage-a-traditional-harmful-practice-a-statistical-exploration/> Erişim tarihi, 23 Nisan 2023.

UNICEF, (2018). Analytics Section. Progress for every child in the SDG era: are we on track to achieve the SDGs for children? UNICEF Division of Data. Research and Policy: New York.

UNICEF (2018) Press Release, New York, 6 March 2018.

UNICEF (2020). Child marriage - UNICEF DATA. <https://data.unicef.org/topic/childprotection/child-marriage>

UNICEF(2021) Child Marriage Database, 6 Nisan 2023 tarihinde <https://data.unicef.org/wp>

content/uploads/2019/08/Child-marriage-database_Mar2021.xlsx adresinden erişildi.

UNICEF, (2021). Child marriage.6 Nisan 2023 tarihinde <https://www.unicef.org/protection/child-marriage> adresinden erişildi.

UNICEF(2022)Çocuk Yaşta Evlilik 6 Nisan 2023 tarihinde <https://www.unicef.org/turkiye/çocuk-yaşta-evlilik> adresinden erişildi.

World Health Organization. (2004). Promoting mental health: Concepts, emerging evidence, practice: Summary report. World Health Organization.

World Health Organization. (2007). Report of a WHO technical consultation on birth spacing: Geneva, Switzerland 13-15 June 2005. World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/69855>